

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

1.1 หน่วยงานหลัก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

1.2 หน่วยงานบูรณาการ หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/ นโยบาย

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม

2.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท แผนแม่บท 15 พลังทางสังคม

ประเด็นแผนย่อย 4.1.1 การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 หมายความว่า 9 ไทยมีความยากจน

ข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

2.4 นโยบายรัฐบาล การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์

3. หลักการและเหตุผล

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำพูน เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 127,058 ไร่ หรือ 204 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอเวียงหนองล่อง ประกอบด้วย 32 หมู่บ้าน 6 ตำบล มีราษฎรประมาณ 22,762 คน หรือ 8,641 ครัวเรือน โดยมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ควบคุมการจัดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย พัฒนาระบบสาธารณูปโภค ยกระดับรายได้ และความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ โดยดำเนินการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างอ่างเก็บน้ำ และมุ่งเน้นให้เกิดการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ ให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่ราษฎร เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ในระยะแรกของการดำเนินงานประกอบด้วย 6 แผนงานหลัก คือ แผนงานทรัพยากรป่าไม้ แผนงานทรัพยากรน้ำ แผนงานทรัพยากรดิน แผนงานพัฒนาเส้นทางคมนาคมและสาธารณูปโภค แผนงานพัฒนาอาชีพ การเกษตรและนอกภาคการเกษตร แผนพัฒนาสังคม และ 1 แผนงานรอง คือ แผนงานด้านการบริหารโครงการ ซึ่งในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวฯ นั้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวทางดำเนินการในลักษณะโครงการความร่วมมือระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ โดยใช้แผนที่ฉบับเดียวกัน ทั้งนี้ ในส่วนของ ส.ป.ก. มีบทบาทในการพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน และจัดแบ่งพื้นที่ทำกินและพื้นที่อาศัยให้แก่ราษฎรที่ยากจนซึ่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน (ส.ป.ก.ลำพูน) ได้ดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลนครเจดีย์ ตำบลน้ำดิบ และตำบลมะกอก อำเภอบ้านโฮ่ง รวม 1,942 ราย 2,635 แปลง ประมาณ 22,895 ไร่ ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง รวม 213 ราย 258 แปลง ประมาณ 1,379 ไร่ และตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง รวม 124 ราย 151 แปลง ประมาณ 1,305 ไร่ รวมทั้งสิ้น 2,279 ราย 3,044 แปลง ประมาณ 25,579 ไร่ (ข้อมูลจาก ส.ป.ก.ลำพูน : 25 กรกฎาคม 2567)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ขับเคลื่อนกระบวนการตามแนวพระราชดำรินอกเหนือจากกิจกรรมหลัก (การจัดที่ดิน) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ พึ่งพาตนเอง ด้วยการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยการส่งเสริมการปลูกป่าชุมชนและการปลูกไม้เศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วย โดยมีตัวอย่างความสำเร็จ เช่น โครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ศูนย์เรียนรู้การทำเกษตรแบบธรรมชาติ

ด้วยพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวฯ มีขนาดใหญ่ มีเกษตรกรได้รับการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน 2,279 ราย 3,044 แปลง เนื้อที่ประมาณ 25,579 ไร่ จึงจำเป็นที่จะขยายผลองค์ความรู้จากตัวอย่างการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ ไปสู่เกษตรกรรายใหม่ ๆ รวมทั้งการพัฒนาเพื่อยกระดับเกษตรกรรายเดิมเพื่อให้เกษตรกรนำองค์ความรู้ไปปรับใช้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว เมื่อเกษตรกรประสบผลสำเร็จก็จะสามารถเป็นตัวอย่างการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรรายอื่นต่อไป ซึ่งจะถือว่าการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนโดยมีเกษตรกรเป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้ ส.ป.ก. จะขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรตามห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มีการวิเคราะห์ศักยภาพและตลาด เพื่อจัดการระบบผลิตให้ตรงเป้าหมาย และดำเนินงานอย่างมีลำดับขั้นตอนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินงานอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ จะมีการดำเนินงานขยายผลพระราชดำรินาถนอมอาหารชุมชนในพื้นที่อาคารสนามโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวฯ เพื่อปลูกสร้างแหล่งผลิตอาหารตามธรรมชาติ ทั้งพืชและสัตว์ให้มีความสมบูรณ์ การรวบรวมพันธุ์พืชและสมุนไพรให้มีความหลากหลายและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งธนาคารอาหารของชุมชนโดยรอบ และเป็นต้นแบบของการสร้างธนาคารอาหารครัวเรือน รวมทั้งการเป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ ให้เกษตรกร 2,279 ราย ในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง และอำเภอ เวียงหนองล่อง รวมทั้งราษฎรโดยรอบพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว อันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ จังหวัดลำพูน ได้ใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อจัดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ตลอดจนยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น
- 4.2 เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และพัฒนารายได้เกษตรกร
- 4.3 เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ป่าไม้ และสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกร/ทายาทเกษตรกรเป้าหมายในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จำนวน 100 ราย

6. พื้นที่ดำเนินการ

อำเภอบ้านโฮ้ง, อำเภอป่าซาง และอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

7. วิธีดำเนินงาน

- 7.1 สำรวจความต้องการของเกษตรกร
- 7.2 ประสาน สำรวจข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ
- 7.3 ฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 100 ราย
- 7.4 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่ม
- 7.5 กิจกรรมพัฒนาพื้นที่อาคารสนาม 18 ไร่ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวให้เป็นธนาคารอาหารที่เพียงพอับความต้องการของชุมชน และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้

- 7.6 คัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จำนวน 1 ราย และสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- 7.7 รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายเงินประจำเดือนในระบบ ALRO Tracking และรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี
- 7.8 การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม
- 7.9 การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ
- 7.10 การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด/ส่วนกลาง

8. ตัวชี้วัด

8.1 เชิงปริมาณ :

- เกษตรกรเป้าหมายได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน 100 ราย

8.2 เชิงคุณภาพ :

- เกษตรกรเป้าหมายน้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

8.3 ผลสัมฤทธิ์ :

- ร้อยละ 60 ของเกษตรกรที่นำความรู้ไปใช้ มีรายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

9. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น 1,534,050 บาท (หนึ่งล้านห้าแสนสามหมื่นสี่พันห้าสิบบาทถ้วน) ประกอบด้วย

9.1 งบดำเนินงาน

9.1.1 งบประมาณตาม พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2568 จำนวน 1,049,400 บาท (หนึ่งล้านสี่หมื่นเก้าพันสี่ร้อยบาทถ้วน)

9.1.2 เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2568 จำนวน 124,150 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นสี่พันหนึ่งร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

9.2 งบลงทุน เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมระบบไฟฟ้าในอาคารสนามโครงการฯ โดยใช้งบประมาณตาม พ.ร.บ.งบประมาณฯ พ.ศ. 2568 จำนวน 360,500 บาท (สามแสนหกหมื่นห้าร้อยบาทถ้วน)

10. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

1 ตุลาคม 2567 - 30 กันยายน 2568

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในแปลงตนเอง เกิดประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุน สามารถสร้างรายได้ ทั้งอาชีพในและนอกภาคการเกษตร

11.2 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม มีการวางแผนจัดการในเรื่องของระบบน้ำกับการทำเกษตร

11.3 เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเอง มีรายได้และเกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

11.4 พื้นที่อาคารสนาม 18 ไร่ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำพูน มีความสมบูรณ์ มีพันธุ์พืชและสมุนไพรอย่างหลากหลาย สามารถเป็นแหล่งธนาคารอาหารที่เพียงพอความต้องการของชุมชน หมุนเวียนตลอดปี ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่อาคารสนาม มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรนำไปบริโภคในครัวเรือน และต่อยอดการใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้

11.5 พื้นที่อาคารสนามสามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้การพัฒนาของเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป